

S P R A W O Z D A N I E

Sprawozdanie z Międzynarodowego Seminarium Semiotycznego *Текст как динамический объект*, Kraków 4–5 czerwca 2014 roku

W dniach 4–5 czerwca w Krakowie odbyło się Międzynarodowe Seminarium Semiotyczne *Текст как динамический объект (Tekst jako obiekt dynamiczny)*. Zostało ono zorganizowane przez Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Do Komitetu Organizacyjnego, któremu przewodniczył prof. Jerzy Kapuściak, weszli pracownicy Katedry Antropologii i Komparatystyki oraz Katedry Najnowszej Literatury Rosyjskiej XXI w.: dr Magdalena Ochniak i dr Ewelina Pilarczyk — stypendystka Estońskiej Fundacji Repozytorium Semiotycznego przy Uniwersytecie w Tallinnie. Wraz z prof. Kapuściakiem Radę Naukową Seminarium współtworzyli związani z UJ prof. Wasilij Szczukin i prof. Halina Waszkielewicz oraz reprezentanci Estońskiego Repozytorium Semiotycznego przy Uniwersytecie w Tallinnie: prof. Borys Jegorow, prof. Michaił Łotman oraz dr Tatiana Kuzowkina. Podczas tego wyjątkowego wydarzenia po raz pierwszy w Polsce spotkali się przedstawiciele szkoły tartusko-moskiewskiej i jej polscy popularyzatorzy: profesorowie Bogusław Żyłko (Gdańsk) i Jerzy Faryno (Warszawa) oraz znani rusycyści z kraju i z zagranicy. W ramach podzielonego na sekcje tematyczne spotkania wygłoszono ogółem 17 referatów.

Pierwszy dzień miał charakter zapoznawczy i szkoleniowy. Podczas obrad plenarnych wystąpili goście honorowi seminarium, a następnie odbył się panel poświęcony zagadnieniu semiotyki miasta. W drugim dniu przywidziane były wystąpienia pozostałych uczestników Seminarium, zaplanowano też wieczór wspomnień poświęcony pamięci Jurija Łotmana i Zary Minc.

W uroczystym otwarciu Seminarium uczestniczyli Prodziekan Wydziału Filologicznego ds. Badań Naukowych i Rozwoju dr hab. Dorota Szumska oraz Dyrektor Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej dr hab. Katarzyna Jastrzębska.

Seminarium rozpoczęło się od prezentacji działalności założonego w 2005 roku Estońskiego Repozytorium Semiotycznego przy Uniwersytecie w Tallinnie. Opiekuje się ono biblioteką Jurija Łotmana i Zary Minc oraz archiwum. Posiada prawa autorskie do wszystkich dzieł Łotmana. Zadaniem instytucji jest przechowywanie zbiorów oraz prowadzenie prac naukowo-badawczych związanych z orientacją semiotyczną. Estońskie Repozytorium Semiotyczne od 2009 organizuje coroczne Dni Łotmanowskie oraz zajmuje się propagowaniem badań semiotycznych, czego rezultatem są dwie serie publikacji: *Lotmaniana*, publikująca prace Łotmana i prace naukowe poświęcone twórczości tego wybitnego semiotyka, oraz *Humaniana*, w której ukazują się materiały konferencji Łotmanowskich. O działalności tej instytucji opowiedzieli jej przedstawiciele — prof. Michaił Łotman (Tallin-Tartu), prof. Igor Pylszczikow (Tallin-Moskwa) i dr Tatiana Kuzowkina (Tallin).

Wystąpienia plenarne rozpoczęły się od wykładów prof. Michaiła Łotmana i prof. Borysa Jegorowa (Sankt-Petersburg), które połączył wspólny temat — perspektywa rozwoju badań semiotycznych oraz wykorzystanie zdobyczy naukowych szkoły tartusko-moskiewskiej. Prof. Borys Jegorow scharakteryzował późne prace prof. Jurija Łotmana, zaznaczając, że życie i twórczość tartuskiego semiotyka stanowią tekst, który badamy z perspektywy dynamicznej. W drugiej sesji plenarnej poświęconej badaniom tekstu rozumianego jako obiekt dynamiczny głos zabrali profesorowie Bogusław Żyłko i Peeter Torop (Tartu). Polski badacz

zaprezentował rozwój tego zagadnienia w pracach Tymianowa i Lotmana. Z kolei estoński uczony omówił rolę dynamiki tekstu w dynamice kultury.

Wystąpienie prof. Wasilija Szczukina (Kraków) poświęcone semiotyce miasta wywołało ożywioną dyskusję. Uczony skupił się na porównaniu architektonicznej i krajobrazowej specyfiki Moskwy i Krakowa, próbując jednocześnie znaleźć odpowiedź na pytanie, czy miasto może być „odczytane” jak każdy inny tekst kultury. Referat prof. Szczukina, będący częścią panelu, w ramach którego głos zabrali również dr Kristina Woroncowa (Kraków) oraz prof. Michał Lotman, zakończył pierwszy dzień Seminarium.

Referaty zaprezentowane podczas drugiego dnia obrad poświęcone były problemom praktycznym, takim jak kwestia rozumienia dynamiki tekstu w sztuce, literaturze pięknej i jej przekładach. Prof. Igor Pylszczikow skupił się na dynamice tekstu określanej poprzez narzędzia metodologiczne oferowane przez formalizm i strukturalizm.

Z kolei prof. Piotr Fast (Sosnowiec) odniósł się do konsekwencji rozumienia tekstu jako obiektu dynamicznego. Pokazał w jaki sposób związane jest ono z ewolucją granic interpretacji we współczesnej humanistyce — aż do zanegowania ontologicznego bytu tekstu jako obiektu niezależnego od aktu odbioru. Rozważał także w jaki sposób ewolucja binarnego modelu dzieła oparta na kategoriach semiotycznych powiązana jest ze specyfiką (słabego) podmiotu w późnej nowoczesności oraz zdarzeniową koncepcją prawdy.

Dr Tatiana Kuzowkina na podstawie 72 recenzji opowiedziała o recepcji prowadzonego przez Lotmana programu telewizyjnego zatytułowanego *Rozmowy o kulturze rosyjskiej*. Zastosowanie podejścia dynamicznego do refleksji nad sztuką w kontekście oczekiwania audytorium zaprezentowała prof. Jelena Pogosian (Edmonton).

Prof. Ludmiła Łucewicz (Warszawa) skupiła się na problematyce gatunku spowiedzi. Badaniom nad ewolucją czasu w liryce Fiodora Tiutczewa było poświęcone wystąpienie dr Margarity Czernyszewej (Moskwa). Dr Roman Bobryk (Siedlce) mówił o wpływie kohezji i dynamiki na rozumienie granic tekstu na podstawie analizy rosyjskich przekładów Zbigniewa Herberta. Ostatnie dni życia Lwa Tolstoja w kontekście tekstu dynamicznego przedstawiła dr Joanna Piotrowska (Warszawa).

W części poświęconej badaniom przekładu wystąpiły organizatorki Seminarium. Dr Magdalena Ochniak zajęła się badaniami wpływu typu adresata na tekst przekładu. Pretekstem do rozważań posłużyło m.in. tłumaczenie *Mistrza i Malgorzaty*. Dr Ewelina Pilarczyk zaprezentowała semiotyczny aspekt tłumaczenia wynikający z założonego w oryginalne i przekładzie obrazu audytorium. Kolejnym zagadnieniem podjętym w tym wystąpieniu był sposób rekonstrukcji obrazu kultury w tekstach przekładu poprzez odczytywanie tekstu w tekście oraz tekstu w kontekście. Dr Taras Łuczuk (Lwów) zaprezentował problematykę tłumaczenia tekstów Safony.

Spotkanie zakończył wieczór wspomnień poświęcony pamięci Jurija Lotmana i Zary Minc. W tej części wystąpili prof. Boris Jegorow, który opowiedział o kulisach pracy naukowców w Związku Radzieckim, dr Marina Sonkina (Vancouver) zaprezentowała wspomnienia swojej matki o prof. Juriju Lotmanie. Profesorowie Jerzy Faryno i Bogusław Żyłko poświęci swoje wystąpienia tłumaczeniom prac Lotmana na język polski. Prof. Halina Waszkielewicz (UJ) opowiedziała o swoim spotkaniu z prof. Jurijem Lotmanem podczas wizyty w Tallinie. Natomiast dr Tatiana Kuzowkina opowiedziała o pracy w charakterze sekretarza słynnego uczonego.

Seminarium było wydarzeniem bezprecedensowym, dzięki któremu doszło do spotkania wybitnych semiotyków z kraju i zagranicy. Pozwoliło na refleksję nad możliwością wykorzystania i rozwoju metodologii semiotycznej we współczesnej humanistyce. Otworzyło nowe perspektywy odczytywania tekstu jako obiektu dynamicznego. Obecnych na Seminarium młodych naukowców i studentów zainspirowało do dalszych poszukiwań naukowych. Przewidziana jest publikacja materiałów Seminarium.